

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет економіки, управління та діджиталізації
(назва факультету/інституту)

Кафедра
Фінансів, обліку та оподаткування ім. Сергія Юрія
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. декана факультету

 (Коркушко О.Н.)

«30» серпня 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Місцеві фінанси

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь	«Бакалавр»
освітньо-професійна програма	«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
шифр і назва галузі знань	07 Управління та адміністрування
шифр і назва спеціальності	072 Фінанси, банківська справа та страхування
назва спеціалізації	
мова викладання	Українська

м. Кам'янець-Подільський
2024 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти
“Кам’янець-Подільський державний інститут”
(повне найменування закладу вищої освіти)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

1. Тимків Андрій Олександрович к.е.н, викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С Юрія.

Робоча програма обговорена та схвалена на засіданні кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С Юрія.

Протокол від «27» серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри (Андрій ТИМКІВ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«27» серпня 2024 року

1. Мета навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни: Засвоєння теоретичних засад формування місцевих фінансів, формування категорійного апарату для використання здобувачами в практичній діяльності; вивчення структури місцевих бюджетів та їх ролі у державних фінансах; розуміння руху фінансових ресурсів на рівні місцевого самоврядування.

1.2. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування в ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування у професійній діяльності окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.
Загальні компетентності	<p>ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.</p> <p>ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні</p> <p>ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.</p> <p>СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.</p> <p>СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).</p> <p>СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.</p> <p>СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.</p> <p>СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.</p> <p>СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.</p> <p>СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за</p>

	професійні рішення. СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку СК12. Здатність розуміти функціонування фондового ринку та особливості торгівлі цінними паперами
--	--

1.3. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем. ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування. ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування). ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування. ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
--------------------------------------	--

2. Опис навчальної дисципліни

1. Найменування показників:

- 1.1. Кількість кредитів – 3
- 1.2. Загальна кількість годин – 90
- 1.3. Кількість модулів – 1
- 1.4. Кількість змістових модулів – 2
- 1.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання – відсутнє

2. Характеристика навчальної дисципліни:

- 2.1. Форма навчання – *очна (денна), заочна;*
- 2.2. Статус навчальної дисципліни (нормативна/навчальна дисципліна самостійного вибору) – нормативна
- 2.3. Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання) – «Фінанси», «Бюджетна система», «Історія фінансів та фінансової думки», «Страхування», «Інвестування»

3. Обсяг навчальної дисципліни

3.1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Передумови формування місцевих фінансів

Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави

Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси. Основи теорії місцевих фінансів. Функції та роль місцевих фінансів. Принципи організації місцевих фінансів та склад місцевих фінансових інститутів. Нормативно-правове регулювання місцевих фінансів.

Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.

Концептуалізація фінансової політики на місцевому рівні. Принципи організації місцевої фінансової політики. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому

рівні. Проблемні аспекти і перспективи розвитку фінансової політики на місцевому рівні. Роль місцевої фінансової політики в забезпеченні розвитку соціально-економічної сфери.

Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів.

Наукові підходи до визначення сутності місцевих бюджетів. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України. Принципи побудови місцевих бюджетів. Роль місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування.

Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.

Трактування сутності доходів місцевих бюджетів. Теоретичні основи класифікації доходів місцевих бюджетів. Склад доходів місцевих бюджетів України. Проблеми та шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів.

Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.

Трактування сутності видатків місцевих бюджетів. Теоретичні основи класифікації видатків місцевих бюджетів. Структура видатків місцевих бюджетів України. Планування видатків місцевих бюджетів Організація, форми та методи фінансування видатків бюджету. Бюджет розвитку місцевих бюджетів. Проблеми витрачання коштів місцевих бюджетів і шляхи їх вирішення.

Змістовий модуль 2. Фінансові відносини на рівні місцевого самоврядування

Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові.

Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації. Сутність і стан фінансового вирівнювання. Бюджетне регулювання, його цілі та методи. Бюджетні трансферти та їх види. Реформування міжбюджетних відносин в Україні.

Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні.

Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів.

Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.

Трактування сутності місцевих податків і зборів. Теоретичні основи місцевих податків і зборів. Характеристика місцевих податків і зборів. Напрями реформування місцевого оподаткування в Україні.

Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.

Економічний зміст, функції та форми місцевих позик. Історичні аспекти становлення та розвитку інституту місцевих запозичень в Україні. Організаційні засади функціонування і нормативно-правове регулювання місцевих позик. Проблеми та перспективи розвитку інституту місцевих запозичень у контексті реформування місцевих фінансів в Україні.

Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.

Підприємства комунальної власності у складі місцевих фінансових інститутів. Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності. Основний та оборотний капітал підприємств комунальної форми власності. Фінансове планування на підприємствах комунальної форми власності. Сучасні проблеми та перспективи розвитку комунального сектора економіки.

Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.

Поняття і склад житлово-комунального господарства. Управління житлово-комунальним господарством. Необхідність і зміст реформи житлово-комунального господарства в Україні. Державно-приватне партнерство як інструмент фінансування комунальної інфраструктури України: сучасний стан та перспективи розвитку.

Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.

Виникнення та особливості запровадження ПМЦ у зарубіжних країнах. Особливості впровадження ПЦМ в Україні. Приклади формулювання мети та назви програми

Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.

Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні. Відомчий контроль у системі фінансового контролю на місцевому рівні. Громадський фінансовий контроль і його роль в управлінні місцевими фінансами.

Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.

Міжнародні принципи і вимоги щодо фінансового забезпечення діяльності місцевого самоврядування. Бюджетний федералізм і його роль у формуванні системи місцевих фінансів у зарубіжних країнах. Сучасні тенденції формування доходів і здійснення видатків з місцевих бюджетів за кордоном. Адаптація загальносвітового досвіду здійснення місцевих позик до вітчизняної практики. Зарубіжний досвід створення місцевих позабюджетних фондів. Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства в зарубіжних країнах. Функціонування системи міжбюджетних трансфертів за кордоном.

3.2. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма навчальної дисципліни

3.2.1. Очна (денна)

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	сем	пр	лаб	сам.в.	
Змістовий модуль 1. Передумови формування місцевих фінансів.	30	10	6	4	-	10	
Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	6	2	2	-	-	2	
Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.	6	2	2	-	-	2	
Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів.	6	2	2	-	-	2	
Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	6	2	-	2	-	2	
Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.	6	2	-	2	-	2	
Змістовий модуль 2. Фінансові відносини на рівні місцевого самоврядування	60	20	14	6	-	20	
Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові.	6	2	2	-	-	2	
Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні.	6	2	-	2	-	2	
Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.	8	2	2	2	-	2	
Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.	6	2	2	-	-	2	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	сем	пр	лаб	сам.в.	
Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	6	2	2	-	-	2	
Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.	6	2	2	-	-	2	
Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.	6	2	2	-	-	2	
Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.	6	2	-	2	-	2	
Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	10	4	2	-	-	4	
РАЗОМ	90	30	20	10		30	

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси. Основи теорії місцевих фінансів. Функції та роль місцевих фінансів. Принципи організації місцевих фінансів та склад місцевих фінансових інститутів.	2
2	Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.	Концептуалізація фінансової політики на місцевому рівні. Принципи організації місцевої фінансової політики. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні. Проблемні аспекти і перспективи розвитку фінансової політики на місцевому рівні.	2
3	Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів	Наукові підходи до визначення сутності місцевих бюджетів. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України. Принципи побудови місцевих бюджетів	2
4	Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	Трактування сутності доходів місцевих бюджетів. Теоретичні основи класифікації доходів місцевих бюджетів. Склад доходів місцевих бюджетів України.	2
5	Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.	Трактування сутності видатків місцевих бюджетів. Теоретичні основи класифікації видатків місцевих бюджетів. Структура видатків місцевих бюджетів України. Планування видатків місцевих бюджетів Організація, форми та методи фінансування видатків бюджету. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.	2
6	Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові	Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації. Сутність і стан фінансового вирівнювання. Бюджетне регулювання, його цілі та методи. Бюджетні трансферти та їх	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		види.	
7	Тема 7. . Бюджетний процес на місцевому рівні.	Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів.	2
8	Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.	Трактування сутності місцевих податків і зборів. Теоретичні основи місцевих податків і зборів. Характеристика місцевих податків і зборів	2
9	Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.	Економічний зміст, функції та форми місцевих позик. Історичні аспекти становлення та розвитку інституту місцевих запозичень в Україні. Організаційні засади функціонування і нормативно-правове регулювання місцевих позик.	2
10	Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	Підприємства комунальної власності у складі місцевих фінансових інститутів. Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності. Основний та оборотний капітал підприємств комунальної форми власності. Фінансове планування на підприємствах комунальної форми власності	2
11	Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.	Поняття і склад житлово-комунального господарства. Управління житлово-комунальним господарством. Необхідність і зміст реформи житлово-комунального господарства в Україні.	2
12	Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.	Виникнення та особливості запровадження ПМЦ у зарубіжних країнах. Особливості впровадження ПЦМ в Україні	2
13	Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.	Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні. Відомчий контроль у системі фінансового контролю на місцевому рівні.	2
14	Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	Міжнародні принципи і вимоги щодо фінансового забезпечення діяльності місцевого самоврядування. Бюджетний федералізм і його роль у формуванні системи місцевих фінансів у зарубіжних країнах. Сучасні тенденції формування доходів і здійснення видатків з місцевих бюджетів за кордоном. Адаптація загальносвітового досвіду здійснення місцевих позик до вітчизняної практики. Зарубіжний досвід створення місцевих позабюджетних фондів.	4
Всього			30

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що вносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси. Основи теорії місцевих фінансів. Функції та роль місцевих фінансів. Принципи організації місцевих фінансів та склад місцевих фінансових інститутів	2
2	Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.	Концептуалізація фінансової політики на місцевому рівні. Принципи організації місцевої фінансової політики. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні. Проблемні аспекти і перспективи розвитку фінансової політики на місцевому рівні.	2
3	Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів.	Наукові підходи до визначення сутності місцевих бюджетів. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України. Принципи побудови місцевих бюджетів	2
4	Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові.	Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації. Сутність і стан фінансового вирівнювання. Бюджетне регулювання, його цілі та методи. Бюджетні трансферти та їх види.	2
5	Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.	Трактування сутності місцевих податків і зборів. Теоретичні основи місцевих податків і зборів. Характеристика місцевих податків і зборів.	2
6	Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.	Економічний зміст, функції та форми місцевих позик. Історичні аспекти становлення та розвитку інституту місцевих запозичень в Україні. Організаційні засади функціонування і нормативно-правове регулювання місцевих позик.	2
7	Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	Підприємства комунальної власності у складі місцевих фінансових інститутів. Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності. Основний та оборотний капітал підприємств комунальної форми власності. Фінансове планування на підприємствах комунальної форми власності.	2
8	Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства	Поняття і склад житлово-комунального господарства. Управління житлово-комунальним господарством. Необхідність і зміст реформи житлово-комунального господарства в Україні.	2
9	Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.	Виникнення та особливості запровадження ПМЦ у зарубіжних країнах. Особливості впровадження ПЦМ в Україні.	2
10	Тема 14. Основи	Міжнародні принципи і вимоги щодо	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	фінансового забезпечення діяльності місцевого самоврядування. Бюджетний федералізм і його роль у формуванні системи місцевих фінансів у зарубіжних країнах. Сучасні тенденції формування доходів і здійснення видатків з місцевих бюджетів за кордоном. Адаптація загальноосвітнього досвіду здійснення місцевих позик до вітчизняної практики. Зарубіжний досвід створення місцевих позабюджетних фондів	
Всього			20

4) Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	Трактування сутності доходів місцевих бюджетів. Теоретичні основи класифікації доходів місцевих бюджетів. Склад доходів місцевих бюджетів України	2
2	Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.	Трактування сутності видатків місцевих бюджетів. Теоретичні основи класифікації видатків місцевих бюджетів. Структура видатків місцевих бюджетів України. Планування видатків місцевих бюджетів	2
3	Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні	Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження.	2
4	Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування	Трактування сутності місцевих податків і зборів. Теоретичні основи місцевих податків і зборів. Характеристика місцевих податків і зборів.	2
5	Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.	Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні. Відомчий контроль у системі фінансового контролю на місцевому рівні.	2
Всього			10

Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
-	-	-	-
Всього	-	-	-

5) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	Нормативно-правове регулювання місцевих фінансів.	2
2	Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні	Роль місцевої фінансової політики в забезпеченні розвитку соціально-економічної сфери.	2
3	Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів.	Роль місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування.	2
4	Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	Проблеми та шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів.	2
5	Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів	Проблеми витрачання коштів місцевих бюджетів і шляхи їх вирішення.	2
6	Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові	Реформування міжбюджетних відносин в Україні	2
7	Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні.	Казначейське обслуговування місцевих бюджетів.	2
8	Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування	Напрями реформування місцевого оподаткування в Україні.	2
9	Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.	Проблеми та перспективи розвитку інституту місцевих запозичень у контексті реформування місцевих фінансів в Україні.	2
10	Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	Сучасні проблеми та перспективи розвитку комунального сектора економіки.	2
11	Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.	Державно-приватне партнерство як інструмент фінансування комунальної інфраструктури України: сучасний стан та перспективи розвитку.	2
12	Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади	Приклади формулювання мети та назви програми	2
13	Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні	Громадський фінансовий контроль і його роль в управлінні місцевими фінансами.	2
14	Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства в зарубіжних країнах. Функціонування системи міжбюджетних трансфертів за кордоном.	4
Всього			30

3.2.2. ЗАОЧНА

4. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	УСЬОГО	л	сем	пр	лаб	сам.в.		
Змістовий модуль 1. Передумови формування місцевих фінансів	29	2	2	-		25		
Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	6	2	2			5		
Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.	6						5	
Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів.	6						5	
Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	6						5	
Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.	5						5	
Змістовий модуль 2. Фінансові відносини на рівні місцевого самоврядування	61	4	2	2		53		
Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові.	7	2				5		
Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні.	7			2		6		
Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.	7					6		
Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.	6					6		
Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності	7	2	2			6		
Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.	7						6	
Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.	7						6	
Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.	7						6	
Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	6						6	
РАЗОМ	90	6	4	2		78		

5. Темі та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси. Основи теорії місцевих фінансів.	
	Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.	Концептуалізація фінансової політики на місцевому рівні. Принципи організації місцевої фінансової політики. Механізм вироблення фінансової політики на	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		місцевому рівні.	2
	Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів	Наукові підходи до визначення сутності місцевих бюджетів. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України.	
	Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	Теоретичні основи класифікації доходів місцевих бюджетів. Склад доходів місцевих бюджетів України.	
	Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.	Теоретичні основи класифікації видатків місцевих бюджетів. Структура видатків місцевих бюджетів України. Планування видатків місцевих бюджетів.	
	Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові	Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації. Сутність і стан фінансового вирівнювання. Бюджетне регулювання, його цілі та методи. Бюджетні трансферти та їх види.	2
	Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні.	Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження.	
	Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.	Трактування сутності місцевих податків і зборів. Теоретичні основи місцевих податків і зборів. Характеристика місцевих податків і зборів	
	Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.	Економічний зміст, функції та форми місцевих позик. Історичні аспекти становлення та розвитку інституту місцевих запозичень в Україні.	
2	Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	Підприємства комунальної власності у складі місцевих фінансових інститутів. Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності. Основний та оборотний капітал підприємств комунальної форми власності.	2
	Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.	Поняття і склад житлово-комунального господарства. Управління житлово-комунальним господарством.	
	Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.	Виникнення та особливості запровадження ПМЦ у зарубіжних країнах. Особливості впровадження ПЦМ в Україні.	
	Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.	Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні.	
	Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	Міжнародні принципи і вимоги щодо фінансового забезпечення діяльності місцевого самоврядування. Бюджетний федералізм і його роль у формуванні системи місцевих фінансів у зарубіжних	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		країнах.	
Всього			6

6. Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси. Основи теорії місцевих фінансів.	2
	Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.	Концептуалізація фінансової політики на місцевому рівні. Принципи організації місцевої фінансової політики. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні.	
	Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів	Наукові підходи до визначення сутності місцевих бюджетів. Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України.	
	Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	Теоретичні основи класифікації доходів місцевих бюджетів. Склад доходів місцевих бюджетів України.	
	Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.	Теоретичні основи класифікації видатків місцевих бюджетів. Структура видатків місцевих бюджетів України. Планування видатків місцевих бюджетів.	
	Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	Підприємства комунальної власності у складі місцевих фінансових інститутів. Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності. Основний та оборотний капітал підприємств комунальної форми власності.	2
	Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.	Поняття і склад житлово-комунального господарства. Управління житлово-комунальним господарством.	
	Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.	Виникнення та особливості запровадження ПМЦ у зарубіжних країнах. Особливості впровадження ПЦМ в Україні.	
	Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.	Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні.	
	Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	Міжнародні принципи і вимоги щодо фінансового забезпечення діяльності місцевого самоврядування. Бюджетний федералізм і його роль у формуванні системи місцевих фінансів у зарубіжних країнах.	
Всього			4

7. Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові	Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації. Сутність і стан фінансового вирівнювання. Бюджетне регулювання, його цілі та методи. Бюджетні трансферти та їх види.	2
	Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні.	Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження.	
	Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.	Трактування сутності місцевих податків і зборів. Теоретичні основи місцевих податків і зборів. Характеристика місцевих податків і зборів	
Всього			2

8. Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
-	-	-	-
Всього	-	-	-

9. Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	Функції та роль місцевих фінансів. Принципи організації місцевих фінансів та склад місцевих фінансових інститутів. Нормативно-правове регулювання місцевих фінансів.	5
2	Тема 2. Фінансова політика на місцевому рівні.	Принципи організації місцевої фінансової політики. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні. Проблемні аспекти і перспективи розвитку фінансової політики на місцевому рівні. Роль місцевої фінансової політики в забезпеченні розвитку соціально-економічної сфери.	5
3	Тема 3. Місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів	Місцеві бюджети як складова бюджетної системи України. Принципи побудови місцевих бюджетів. Роль місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування.	5
4	Тема 4. Формування дохідної бази місцевих бюджетів.	Трактування сутності доходів місцевих бюджетів. Склад доходів місцевих бюджетів України. Проблеми та шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів.	5
5	Тема 5. Система видатків місцевих бюджетів.	Трактування сутності видатків місцевих бюджетів. Структура видатків місцевих	5

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		бюджетів України. Планування видатків місцевих бюджетів Організація, форми та методи фінансування видатків бюджету. Проблеми витрачання коштів місцевих бюджетів і шляхи їх вирішення.	
6	Тема 6. Міжбюджетні відносини та їх складові	Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації. Бюджетне регулювання, його цілі та методи. Бюджетні трансферти та їх види. Реформування міжбюджетних відносин в Україні.	5
7	Тема 7. Бюджетний процес на місцевому рівні.	Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів.	6
8	Тема 8. Місцеві податки і збори у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування.	Трактування сутності місцевих податків і зборів. Теоретичні основи місцевих податків і зборів. Характеристика місцевих податків і зборів. Напрями реформування місцевого оподаткування в Україні.	6
9	Тема 9. Місцеві запозичення в Україні.	Економічний зміст, функції та форми місцевих позик. Організаційні засади функціонування і нормативно-правове регулювання місцевих позик. Проблеми та перспективи розвитку інституту місцевих запозичень у контексті реформування місцевих фінансів в Україні.	6
10	Тема 10. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	Підприємства комунальної власності у складі місцевих фінансових інститутів. Фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності. Фінансове планування на підприємствах комунальної форми власності. Сучасні проблеми та перспективи розвитку комунального сектора економіки.	6
11	Тема 11. Фінанси житлово-комунального господарства.	Поняття і склад житлово-комунального господарства. Необхідність і зміст реформи житлово-комунального господарства в Україні. Державно-приватне партнерство як інструмент фінансування комунальної інфраструктури України: сучасний стан та перспективи розвитку.	6
12	Тема 12. Програмно-цільовий підхід планування розвитку територіальної громади.	Виникнення та особливості запровадження ПМЦ у зарубіжних країнах. Особливості впровадження ПЦМ в Україні. Приклади формулювання мети та назви програми	6
13	Тема 13. Фінансовий контроль на місцевому рівні.	Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні. Відомчий контроль у системі фінансового контролю	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		на місцевому рівні. Громадський фінансовий контроль і його роль в управлінні місцевими фінансами.	
14	Тема 14. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	Сучасні тенденції формування доходів і здійснення видатків з місцевих бюджетів за кордоном. Адаптація загальносвітового досвіду здійснення місцевих позик до вітчизняної практики. Зарубіжний досвід створення місцевих позабюджетних фондів. Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства в зарубіжних країнах. Функціонування системи міжбюджетних трансфертів за кордоном.	6
Всього			78

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

4.1. Форми та методи викладання, навчання: словесні методи: лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо; практичні методи; бізнес-кейси: індивідуальні або командні; наочні методи: презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо; робота з інформаційними ресурсами; комп'ютерні засоби навчання.

4.2. Форми та методи поточного контролю: Стандартизовані тести; результатів досліджень; аналітичні звіти, реферати, тези доповідей; презентації результатів виконання завдань; оцінювання завдань практичних робіт; усне та письмове опитування.

4.3. Форми та методи підсумкового контролю: залік.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- аналітичні реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

6.1. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано

82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)		
65-74	D (задовільно)	Задовільно	
60-64	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

6.2. Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення нормативних і вибіркових дисциплін:

6.2.1. Розподіл вагових коефіцієнтів для іспиту (для денної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2 Рейтингова (підсумкова оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)				Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
40 %					60 %				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	...	T9	

6.2.2. Розподіл вагових коефіцієнтів для іспиту (для заочної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль									Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
МКР					Підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи оцінку за захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення				
60 %					40 %				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	...	T9	

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

7.1. Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (практичних, семінарських, лабораторних, враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захисту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

Робоча програма.

Плани занять, конспекти лекцій

Перелік основної та додаткової літератури.

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з комплектами завдань.

Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо.

Засоби поточного контролю.

Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань, з дисципліни, завдань для обов'язкових контрольних робіт.

Методичні вказівки та індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи.

9.1. Основна література

1. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456 – VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Возняк Г. В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : [монографія] / НАН України. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2016. 520 с

3. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.

4. Варцаба В.І., Мулеса Е.В. Оцінка фінансової спроможності провідних об'єднаних територіальних громад Закарпатської області. Інтернаука. Серія «Економічні науки». 2018. № 5(13). С. 81–86.

5. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року. URL:

<https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Proekt-Derzhavnoyi-strategiyiregionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku.pdf>

6. Дем'янчук О. І. Формування та реалізація фінансового потенціалу збалансованого розвитку адміністративно-територіальних одиниць України: монографія. Острог, 2019. 408 с

7. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua>
Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. № 280/97- ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>. 16. Закон України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” від 05.02.2015 р. №157–VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

8. Закон України “Про співробітництво територіальних громад” від 17.06.2014 р. №1508–VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

9. Карлін М.І., Проць В.І., Проць Н.В. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети: монографія. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2023. 260 с.

10. Карлін М. І. Проблеми та перспективи фіскальної децентралізації в Україні в контексті світового досвіду. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. Вип. 3. С. 121–127. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2019-03-121-127>

11. Карлін М. І. Децентралізація управління місцевими фінансами в розвинутих федеративних та унітарних країнах: досвід для України. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 2 (6). С.103–110

12. Кириленко О. П., Малиняк Б. С. Унікальний досвід організації публічного звітування про результати використання коштів обласного бюджету: уроки для поширення. Фінанси України. 2017. №3. С. 36-50

13. Кнейслер О., Спасів Н., Кізима Т. Фінанси об'єднаних територіальних громад у фінансовій системі України. Світ фінансів. 2020. № 1 (62). С. 8-19.

14. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси: навч. посіб.. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 354 с

15. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / [Н. В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. Київ, 2017. 119 с.

9.2. Додаткова література

16. Місцеві фінанси у схемах і таблицях: навч. посібник/ М.А. Гапонюк, А.Є. Буряченко, В.П. Яцюта та ін; за заг. ред. В.М.Федосова. Київ: КНЕУ, 2010. 600 с.

17. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с

18. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / за ред. д. е. н., проф. О. П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с
19. Патицька Х.О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4412>
20. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. К.: ТОВ “ПІДПРИЄМСТВО “ВІ ЕН ЕЙ”, 2015. 396 с
21. Проць В. І. Податкові надходження як складова системи доходів місцевих бюджетів в умовах євроінтеграції. Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Аграр Медіа груп, 2015. 326 с. С. 95–97.
22. Проць Н.В. Бюджетна система : навч. посібн. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 268 с.
23. Проць Н. В., Демчук Н.В. Актуальні проблеми формування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. Том. 4 № 32 (2022) С. 62-70.
24. Проць Н. В., Проць В. І. Бюджетна політика на місцевому рівні для сталого розвитку території. Формування ринкової економіки в Україні. 2014. Вип. 31. Ч. 2. С. 193–198
25. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
26. Щур Р. І. Власні фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад як основа їх фінансової спроможності. Приазовський економічний вісник. Запоріжжя, 2019. № 2(13). С. 315-319.